

KOMISJA KODYFIKACYJNA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

PODSEKCJA II PRAWA CYWILNEGO.

TOM I. ZESZYT 1.

TREŚĆ NUMERU:

PROJEKT USTAWY O OCHRONIE PRZYRODY,
UCHWALONY PRZEZ KOMITET ORGANIZACJI PRAC KOMISJI
KODYFIKACYJNEJ W DNIU 20 GRUDNIA 1928 ROKU

325560

P R O J E K T

USTAWY O OCHRONIE PRZYRODY,
UCHWALONY PRZEZ KOMITET ORGANIZACJI PRAC
KOMISJI KODYFIKACYJNEJ
w dniu 20 grudnia 1928 r.

R o z d z i a ł I.

**Przedmioty ochrony, jej treść, parki narodowe, władze i fundusz
ochrony przyrody.**

Art. 1.

Ochronie podlegają twory przyrody, jako to: ziemia, jej ukształtowania i formacje, jaskinie, wody stojące i płynące, wodospady, zwierzęta, rośliny, minerały, skamieniałości — tak gatunki, jak zbiorowiska i poszczególne okazy, których zachowanie leży w interesie publicznym ze względów naukowych, estetycznych, historycznych, pamiątkowych albo też ze względu na swoiste cechy krajobrazu, i które właściwa władza państwowa uznała za godne ochrony.

Art. 2.

Stosownie do rodzaju przedmiotów i celu ochrony, ochrona polegać może zwłaszcza:

na czasowych lub nieograniczonych w czasie zakazach

dokonywania bez zezwolenia wojewody istotnych lub wszelkich zmian w przedmiocie lub jego otoczeniu;

na zakazach używania i użytkowania przedmiotu, polowania, rybołówstwa, ścinania drzew, niszczenia roślin, zanieczyszczenia wody, zmiany jej biegu, wydobywania ziemi, skał i minerałów;

na zakazach zbywania, nabywania i przewożenia przedmiotów ochroną objętych;

na zakazach umieszczania na danych przedmiotach lub danym obszarze tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych;

na zakazach wznoszenia budowli wogóle lub o pewnej wysokości albo jakości, urządzania zakładów przemysłowych, handlowych i t. p.;

na ograniczeniu dostępu na dany obszar;

na wykonaniu przez władze państwowe prac i urządzeń ochronnych, jako to: na wybudowaniu wałów, uregulowaniu spadu wód, zalesieniu obszaru, zasadzeniu lub zasianiu roślin, np. wikliny, trawy i innych, na umieszczaniu ogrodzeń, ogłoszeń dotyczących ochrony i t. p.

Art. 3.

Ograniczenia wprowadzone na podstawie niniejszej ustawy ciążą na każdym właścicielu przedmiotu i osobach, mających inne prawa na przedmiocie.

Art. 4.

Właściciel nie może być wbrew swej woli obciążony obowiązkiem dokonywania prac lub ponoszenia ich kosztów. Koszty takie ciążą w braku odmiennych umów na funduszach na cele ochrony przyrody przeznaczonych, w braku takich na Skarbie Państwa.

Jeżeli jednak skutkiem dokonania takich prac i wkładów, właściciel lub osoby, mające inne prawa na przedmiocie, odnoszą korzyści majątkowe bez ponoszenia kosztów, są obowiązani

w miarę odnoszonych korzyści przyczyniać się do utrzymania urzędzeń wprowadzonych przez władze, a nawet koszty tego utrzymania sami ponosić. Udział w kosztach utrzymania oznacza w braku zgody sąd grodzki miejsca położenia rzeczy, a to trybem postępowania w sprawach niespornych.

Art. 5.

Do wydania zarządzeń, określających w myśl art. 1 i 2 przedmioty, oraz zakres i sposób ich ochrony, powołany jest właściwy ze względu na położenie przedmiotu wojewoda.

Przed wydaniem zarządzenia wojewoda zasięgnie opinii przewodniczącego Państwowej Rady Ochrony Przyrody, a w miarę potrzeby przeprowadzi sam lub za pośrednictwem władzy powiatowej administracji ogólnej dochodzenia na miejscu i przesłucha interesowanych.

Art. 6.

Zarządzenie wojewody będzie doręczone Państwowej Radzie Ochrony Przyrody oraz właścicielowi przedmiotu, osobie mającej na przedmiocie prawo zabudowy, służebności grunto-
we, prawo użytkowania i używania; nie potrzeba zaś doręczenia wierzycielom hipotecznym, zastawnikom, osobom uprawnionym z ciężarów realnych, z długów gruntowych i rentowych i czynszów ziemnych. Osobom, którym zarządzenie należy doręczyć, służy prawo odwołania się do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do dni trzydziestu od dnia doręczenia.

Art. 7.

Gdy zarządzenie wojewody uprawomocni się, należy z urzędu o jego prawomocności zawiadomić Państwową Radę Ochrony Przyrody i osoby w art. 6 wskazane, którym zarządzenie miało być doręczone, ogłosić zarządzenie w Monitorze Polskim i wpisać do utworzonych w tym celu rejestrów, centralne-

go i wojewódzkiego. O ile chodzi o ograniczenia wykonywania praw na nieruchomościach, dla których istnieją księgi gruntowe (wieczyste, hipoteczne), sąd na wniosek właściwego ze względu na położenie przedmiotu urzędu Prokuratorji Generalnej, któremu w tym celu zarządzenie winno być z urzędu doręczone, zarządzi uwidocznienie w księdze, że dana nieruchomość poddana została postanowieniom niniejszej ustawy.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wyda w rozporządzeniu wykonawczem przepisy o urządzeniu i prowadzeniu rejestrów, centralnego i wojewódzkich.

Art. 8.

Gdy chodzi o ochronę gatunków zwierząt lub roślin, znajdujących się na tak wielkich obszarach, że zawiadomienie osób, wskazanych w art. 6 nie dałoby się w zwykłych warunkach uskuteczyć, zarządzenia z art. 1 i 2 wyda Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego po wysłuchaniu opinji Państwowej Rady Ochrony Przyrody. Zarządzenia te będą ogłoszone w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, co zastąpi wszelkie inne w art. 6 i 7 przewidziane zawiadomienia, tudzież uwidocznienia w księgach gruntowych (hipotecznych, wieczystych).

Zarządzenia takie nie mogą ograniczać właścicieli w dotychczasowym sposobie gospodarczego korzystania z gruntów.

Art. 9.

W okolicach o krajobrazie szczególnie pięknym i bogatym w osobliwości przyrodnicze, gdzie ochrona przyrody nie może ograniczać się do poszczególnych przedmiotów, lecz powinna jednolicie dotyczyć ich skupień, a to na obszarze conajmniej trzystu hektarów, Rada Ministrów może rozporządzeniem utworzyć t. zw. Park Narodowy. W rozporządzeniu Rady Ministrów należy zgodnie z art. 1 i 2 ustawy niniejszej określić zakres i sposób ochrony przyrody na obszarze parku. Wniosek o wydanie

rozporządzenia stawia Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Rada Ministrów może postanowić, żeby wcielenie nieruchomości do Parku Narodowego lub poszczególne tegoż skutki zostały w księgach gruntowych (wieczystych, hipotecznych) uwidocznione na wniosek Prokuratorji Generalnej.

Art. 10.

Rozporządzenie Rady Ministrów o utworzeniu parku otrzymuje moc obowiązującą przez samo ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, a to w trzydzieści dni po ogłoszeniu. Od tej chwili postanowienia rozporządzenia Rady Ministrów obowiązują w szczególności osoby wskazane w art. 3.

Art. 11.

Niezależnie od rozporządzenia Rady Ministrów określającego zakres i sposób ochrony przyrody na obszarze parku, wojewoda, a w przypadkach art. 8 Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, mogą wydawać zarządzenia, mające na celu bądźto bliższe oznaczenie lub przeprowadzenie ochrony przyrody, ustanowionej w rozporządzeniu, bądźżeż zakazy i nakazy, wychodzące poza zakres ustalonej rozporządzeniem ochrony. Do takich zarządzeń stosować należy przepisy art. 5 — 8.

Art. 12.

W przypadkach, gdy zachodzi obawa, by cele niniejszej ustawy nie zostały udaremnione, wojewoda może przed wydaniem swego stanowczego zarządzenia (art. 5), zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (art. 8) lub rozporządzenia Rady Ministrów (art. 9) wydać zakazy w myśl art. 2, jako tymczasowe zarządzenia.

W przypadkach nagłych zarządzenia tymczasowe wydać może władza powiatowa administracji ogólnej.

Zarządzenia tymczasowe, jeżeli okres krótszy nie jest

w nich przewidziany, tracą swą moc z upływem sześciu miesięcy.

Art. 13.

Kierownictwo i zwierzchni nadzór nad wykonywaniem ochrony przyrody służy Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Jest on przewodniczącym Państwowej Rady Ochrony Przyrody. Wszystkie czynności może sprawować przez swego delegata.

Organami fachowemi władz administracji ogólnej są konserwatorowie przyrody, ustanowieni na wniosek Państwowej Rady Ochrony Przyrody przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Konserwatorowie należą do składu osobowego urzędu wojewódzkiego. Jeden konserwator może pełnić obowiązki w kilku województwach.

Prawa i obowiązki konserwatorów określi Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 14.

Celem popierania ochrony przyrody Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego powoła do życia Państwową Radę Ochrony Przyrody, której organizację, skład i siedzibę oznaczy w rozporządzeniu wykonawczem.

Do zakresu działania Rady należy: przedstawianie władzom rządowym wniosków o wydanie zarządzeń i rozporządzeń z art. 5, 8, 9 i 12, wydawanie opinij, zwłaszcza co do projektów ustawodawczych i rozporządzeń wykonawczych oraz celowości i zasadności zarządzeń wojewody (art. 5), Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (art. 8) i rozporządzenia Rady Ministrów (art. 9); wnoszenie przedstawień w sprawie wydanych zarządzeń i rozporządzeń; czuwanie nad wykonaniem zarządzeń i rozporządzeń władz rządowych i donoszenie im o przekroczeniach niniejszej ustawy, tudzież rozporządzeń i zarządzeń na jej podstawie wydanych. Pozatem Minister Wyznań

Religijnych i Oświecenia Publicznego powierzyć może Radzie dalsze jeszcze zadania.

Art. 15.

W celu popierania ochrony przyrody Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może po wysłuchaniu opinii Państwowej Rady Ochrony Przyrody powoływać do życia dla pewnych obszarów Komitety Ochrony Przyrody.

Organizację, skład, siedzibę i funkcje tych Komitetów określi Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Zadania Komitetów mogą być przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego powierzone także istniejącym już organizacjom społecznym, które mają na celu ochronę przyrody.

Art. 16.

Dla celów ochrony przyrody tworzy się osobny Fundusz, do którego wpływają w szczególności: grzywny (art. 23), kary pieniężne i przedmioty skonfiskowane (art. 24 — 27), sumy mające na celu zadośćuczynienie (art. 28), dary, zapisy i t. d.

Fundusz ten jest osobą prawną. Nadzór nad administracją Funduszu należy do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Określi on zarząd i organizację Funduszu w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Skarbu.

Art. 17.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych może upoważnić Komitety i organizacje społeczne, wskazane w poprzednich artykułach, do utrzymywania straży, która w zakresie niniejszej ustawy może być wyposażona w prawa służące policji państwowej i poddana bezpośrednio władzom państwowym administracji ogólnej.

R o z d z i a ł I I.

Roszczenia o odszkodowanie z powodu zarządzeń i rozporządzeń władz, wywłaszczenie, prawo wykupu.

Art. 18.

Jeżeli skutkiem wprowadzenia ochrony nastąpi istotna zmiana w dotychczasowym sposobie używania lub użytkowania przedmiotu, właściciel lub osoby, mające inne prawa na tym przedmiocie, którzy skutkiem wydanych zarządzeń lub rozporządzeń poniosą rzeczywistą szkodę majątkową, mogą żądać odpowiedniego odszkodowania. Za to odszkodowanie odpowiada Skarb Państwa, o ile nie zostało ono pokryte z Funduszu Ochrony Przyrody lub z innych funduszy na takie cele przeznaczonych.

Jeżeli władza powiatowa administracji ogólnej odmówi odszkodowania lub jeżeli interesowany nie poprzestanie na odszkodowaniu oznaczonym przez tę władzę, może on żądać przyznania odszkodowania lub oznaczenia jego wysokości przez sąd grodzki miejsca położenia rzeczy. Sąd wyda orzeczenie trybem postępowania w sprawach niespornych.

Przy oznaczeniu odszkodowania należy kierować się względami słuszności, a w szczególności położeniem materialnym poszkodowanego i stosunkiem, w jakim szkoda pozostaje do reszty jego majątku.

W przypadkach określonych w art. 8 żądanie odszkodowania jest wykluczone.

Właściciel rzeczy (gruntu), prawa zabudowy, prawa wodnego, górniczego (i naftowego), polowania lub rybołówstwa, może żądać — zamiast odszkodowania określonego w niniejszym artykule — żeby Państwo lub inne osoby prawne, na których rzecz mogłoby nastąpić wywłaszczenie, nabyły od niego przedmiot majątkowy w trybie dla wywłaszczenia przepisany (art. 20 i 34). Żądanie takie może postawić także osoba materialnie dotknięta zarządzeniem lub rozporządzeniem, choćby nie miała

prawa do odszkodowania w myśl ust. 1-go niniejszego artykułu, jeżeli przez wprowadzenie ochrony zostaje udaremniony cel, dla którego nabyła przedmiot w ciągu ostatnich dwóch lat.

Roszczenia o odszkodowanie przedawniają się według ogólnych przepisów. W przypadku utworzenia Parku Narodowego bieg przedawnienia roszczeń odszkodowawczych liczy się od dnia wejścia w moc rozporządzenia Rady Ministrów (art. 10).

Art. 19.

W przypadkach, w których cele ustawy nie dadzą się osiągnąć w inny sposób, może nastąpić wywłaszczenie przedmiotu ochrony. O tem, czy taki przypadek zachodzi, rozstrzyga wojewoda, a w razie odwołania Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, sam lub w porozumieniu z innym właściwym Ministrem. Władze te orzekają też o rozciągłości wywłaszczenia.

Art. 20.

Wywłaszczenie odbywa się na zasadzie ogólnych przepisów o wywłaszczeniu nieruchomości na cele użyteczności publicznej przy uwzględnieniu przepisów niniejszej ustawy (art. 20 ustęp 2-gi i art. 34).

Bezpośrednio wywłaszczonymi zostają tylko właściciele rzeczy (gruntów), praw zabudowy, praw wodnych, górniczych, polowania lub rybołówstwa i podmioty praw służebności gruntowych. Jeżeli przez wywłaszczenie doznają lub doznać mogą szkody także inne osoby, jako to: mające służebności osobiste (użytkowanie i używanie), dzierżawcy, najemcy, wierzyciele hipoteczni, natenczas suma odszkodowania — którą w braku zgody interesowanych, wyrażonej przed władzą powiatową administracji ogólnej, oznaczy sąd trybem postępowania w sprawach niespornych — będzie złożona do depozytu sądowego i rozdzielona między interesowanych według przepisów o rozdziale ceny kupna w razie sprzedaży przedmiotu w drodze egzekucji.

Art. 21.

Z chwilą wypłacenia sumy odszkodowania do rąk właściciela lub, gdy chodzi także o osoby pośrednio wywłaszczone, z chwilą złożenia jej do depozytu sądowego, prawo własności lub inne prawo w granicach określonych w orzeczeniu wywłaszczającym, przechodzi na Skarb Państwa, wolne od ciężarów, jeżeli w orzeczeniu inaczej nie postanowiono.

Za zezwoleniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego można wywłaszczyć również na rzecz Funduszu Ochrony Przyrody lub innych osób prawnych, które dostarczą środków pieniężnych na wywłaszczenie.

Art. 22.

Do wywłaszczenia przedmiotu, poddanego przepisom niniejszej ustawy, dla innych celów, aniżeli tą ustawą przewidzianych, potrzeba prócz zachowania właściwych przepisów, także zasiągnięcia opinii Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Art. 23.

O zarządzeniu przymusowej sprzedaży nieruchomości poddanej przepisom niniejszej ustawy, władza prowadząca egzekucję zawiadomi z urzędu właściwego wojewodę.

O dobrowolnej sprzedaży nieruchomości, strony są obowiązane najpóźniej w ciągu ośmiu dni od zawarcia umowy zawiadomić właściwego wojewodę, i złożyć mu odpis umowy. W okresie dwóch miesięcy od dnia, w którym wojewoda otrzymał od jednej ze stron zawiadomienie o dokonanej transakcji i odpis umowy, Skarb Państwa może wykupić nieruchomość od nabywcy pod temi samemi warunkami, pod jakimi ten ją nabył, i za zwrotem kosztów, opłat i wkładów, przez niego wyłożonych. Skarb Państwa przejmuje zobowiązania nabywcy. Prawo takie pod temi samemi warunkami służy za zezwoleniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Fundu-

szowi Ochrony Przyrody lub innym osobom prawnym, o ile dostarczą środków pieniężnych na wykup albo o ile Skarb Państwa poręczy spełnienie zobowiązań.

Strony nie dopełniające obowiązku zawiadomienia lub złożenia odpisu kontraktu ulegną grzywnie do tysiąca złotych. Grzywnę można wymierzać ponownie w celu zmuszenia stron, aby dokonały formalnego zawiadomienia i złożyły odpis umowy. Grzywny nakłada wojewoda.

Jeżeli przedmiotem sprzedaży jest nieruchomości wpisana do ksiąg gruntowych (wieczystych, hipotecznych) a poddanie nieruchomości przepisem niniejszej ustawy uwidocznione jest w księdze grunтовой, sąd właściwy (wydział hipoteczny) nie dozwoli wpisania nowego nabywcy, jeżeli zbywca lub nabywca nie złożą dowodu, że zawiadomili wojewodę o dokonaniu transakcji i że złożyli mu odpis umowy.

Postanowienia tego artykułu nie mają zastosowania do przypadków określonych art. 8.

R o z d z i a ł I I I.

Kary i obowiązki odszkodowania za czyny bezprawne.

Art. 24.

Karze aresztu do dni trzydziestu lub karze grzywny do dziesięciu tysięcy złotych albo obu karom łącznie ulega:

kto umyślnie wykracza przeciw zakazom i nakazom, wydanym na zasadzie niniejszej ustawy;

kto rzecz pochodzącą z takiego przestępstwa przyjmuje w jakimkolwiek celu, albo kto pomaga przy jej nabyciu lub zbyciu.

Jeżeli za czyn na podstawie niniejszego artykułu karalny przewidziane są w innych przepisach ustawowe kary wyższe, orzekają o nich władze właściwe.

O karach z niniejszego artykułu orzekają powiatowe władze administracji ogólnej.

Art. 25.

Za czyny określone art. 24 niniejszej ustawy powiatowe władze administracji ogólnej mogą nakładać na przestępców w drodze nakazu karnego kary aresztu do dni trzech lub grzywny do stu złotych lub obie kary łącznie — bez przeprowadzenia postępowania.

Jeżeli w ciągu dni ośmiu od doręczenia nakazu karnego skazany nie wniesie sprzeciwu do tej władzy administracyjnej, która wydała nakaz, nakaz stanie się prawomocnym.

W razie wniesienia sprzeciwu powiatowa władza administracji ogólnej przeprowadzi zwyczajne postępowanie i wyda orzeczenie.

Art. 26.

Narzędzia, sprzęty i broń, w które sprawca w czasie przestępstwa był zaopatrzony, ulegają konfiskacie, choćby nie były jego własnością; ulegają również konfiskacie przedmioty ochrony nieprawnie pozyskane. Jednak właściciel może żądać w ciągu trzech miesięcy zwrotu rzeczy skonfiskowanej, jeżeli ona dostała się w posiadanie sprawcy bez wiedzy właściciela.

Art. 27.

Organa policji państwowej lub inne organa ochrony ustanowione na podstawie ustaw obowiązujących, a w szczególności niniejszej ustawy (art. 17), i zaprzysiężone przez władze administracji ogólnej, mogą na podstawie ogólnego upoważnienia wojewody nałożyć na winnych, schwytanych na gorącym uczynku, kary pieniężne do wysokości dwudziestu złotych i natychmiast je ściągnąć za pokwitowaniem. W razie niemożności ściągnięcia kary, organ doręczy orzeczenie winnemu i doniesie o tem powiatowej władzy administracji ogólnej; jeżeli zaś nie zna winnego i nie stwierdzi jego tożsamości, może go zaaresztować i doprowadzić do najbliższej władzy administracyjnej, państwowej lub samorządowej.

Przeciw tak wymierzonym grzywnom służy obwinionemu w ciągu ośmiu dni odwołanie do powiatowej władzy administracji ogólnej. Dalsze środki prawne są wyłączone.

Art. 28.

Kto, choćby przez niedbalstwo, popełni czyny określone w art. 24, albo kto w inny sposób stanie się winnym czynu sprzecznego z przepisami niniejszej ustawy, z zarządzeniami lub z rozporządzeniami władz administracyjnych, na jej podstawie wydanymi, albo ten, na czyją korzyść takie czyny zostały dokonane, obowiązany jest do przywrócenia stanu pierwotnego, a jeżeli tego nie uczyni, do poniesienia kosztów przywrócenia stanu pierwotnego przez władze państwowe. O ileby przywrócenie do stanu pierwotnego nie było możliwe, a po stronie zobowiązanego zachodziła wina, jest on obowiązany do zapłacenia odpowiedniej sumy na rzecz Funduszu Ochrony Przyrody, celem zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną interesowi publicznemu.

Do wniesienia pozwu z powodu roszczeń, w ustępie pierwszym wymienionych, powołana jest Prokuratorja Generalna, działająca bądź w interesie publicznym bądź w imieniu Funduszu Ochrony Przyrody. Właściwemi dla tych sporów są sądy okręgowe.

Postanowienia ustępu pierwszego nie uchylają obowiązków, jakie krzywdzący ma na podstawie ogólnych przepisów prawa cywilnego wobec poszkodowanych.

R o z d z i a ł I V.

Postanowienia końcowe i przejściowe.

Art. 29.

Zniesienie lub ograniczenie zarządzeń i rozporządzeń o ochronie przyrody w myśl ustawy niniejszej, może nastąpić przez władzę, która je wprowadziła, trybem w jakim je wprowadzono.

Art. 30.

Do postępowania władz państwowych administracji ogólnej, do zarządzeń i orzeczeń przez nie wydanych, oraz do środków prawnych przeciw tym zarządzeniom i orzeczeniom stosuje się ogólne przepisy o postępowaniu administracyjnym i karno-administracyjnym, o ile ustawa niniejsza nie postanawia inaczej.

Art. 31.

Niniejsza ustawa nie uchyla nie będących w sprzeczności z nią przepisów o ochronie przyrody zawartych w ustawach specjalnych, jako to: w ustawie wodnej, w ustawach górniczych, w ustawach o rybołówstwie, w rozporządzeniach Prezydenta Rzeczypospolitej o prawie łowieckim, o zagospodarowaniu lasów, o prawie budowlanem i t. p.

Art. 32.

Przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 o opiece nad zabytkami (Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Nr. 29 poz. 265) tracą moc obowiązującą, o ile dotyczą tworów przyrody, które podpadają pod przepisy niniejszej ustawy.

Art. 33.

Do czasu wejścia w życie przepisów organizacyjnych niniejszej ustawy, utrzymuje się nadal w dotychczasowych funkcjach organa ochrony przyrody, przewidziane rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 czerwca 1925 o trybie załatwiania spraw ochrony przyrody, ogłoszone w Monitorze Polskim Nr. 141 poz. 269.

Art. 34.

Do czasu wydania ogólnopństwowej ustawy o wywłaszczeniu nieruchomości ze względów wyższej użyteczności, wywłaszczenie w przypadkach przewidzianych w niniejszej ustawie następuje:

w Warszawie i w województwach: białostockiem, kieleckiem, lubelskiem, łódzkim, nowogrodzkim, poleskiem, warszawskim, wileńskim i wołyńskim w trybie przewidzianym w dekreście z dnia 7 lutego 1919 w przedmocie przepisów tymczasowych o wywłaszczeniu na użytek dróg żelaznych i innych dróg komunikacyjnych lądowych i wodnych oraz wszelkich urządzeń użyteczności publicznej (Dz. Pr. z r. 1919. Nr. 11, poz. 162).

W województwach poznańskim, pomorskim i śląskiem z wyjątkiem powiatów bielskiego i cieszyńskiego w trybie ustawy o wywłaszczeniu własności nieruchomości z dnia 11 czerwca 1874 (Zbiór Ustaw Pruskich str. 221).

w województwach krakowskim, lwowskim, stanisławowskim i tarnopolskim oraz pow. bielskim i cieszyńskim województwa śląskiego analogiczne zastosowanie mają przepisy ustawy z dnia 18 lutego 1878 (Austr. Dziennik Ustaw Państwa Nr. 30) o wywłaszczeniu w celu budowania utrzymywania w ruchu kolei żelaznych.

Art. 35.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie po upływie 30 dni po jej ogłoszeniu.

Art. 36.

Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Ministrom: Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości, Skarbu, i Rolnictwa — każdemu z nich stosowanie do właściwego zakresu działania.

U Z A S A D N I E N I E.

I. Delegat Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego dla spraw ochrony przyrody, prof. Szafer, zwrócił się w lipcu r. 1927 do Prezydjum Komisji Kodyfikacyjnej z prośbą, by Komisja na podstawie zarysu ułożonego przez pp. prof. Pawlikowskiego, Goetla, Sokołowskiego, Szafera i innych opracowała projekt ustawy o utworzeniu Narodowego Parku Tatrzańskiego. Prezydjum Komisji Kodyfikacyjnej zadanie to powierzyło z natury rzeczy podsekcji prawa rzeczowego. Referent tej podsekcji, prof. Zoll, zapoznawszy się z przedmiotem, przedstawił Prezydjum Komisji Kodyfikacyjnej, że, zdaniem jego, przedmiot jest zaciasno określony. Rezerwat Tatrzański powinien być prawnie emanacją wyższej syntezy, w którejby chodziło o utrzymanie ze względu na dobro publiczne zabytków przyrody, kultury i sztuki w ogólności. Punktem wyjścia dla konstrukcji prawnej, byłyby t. zw. serwituty legalne, t. j. ustawowe ograniczenia własności i innych praw majątkowych, podyktowane interesem publicznym. Prof. Zoll na tej podstawie prosił o odpowiednie rozszerzenie zadania kodyfikacyjnego. Uzyskawszy zgodę Prezydjum Komisji Kodyfikacyjnej, opracował zarys projektu ustawy (Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej) o ochronie zabytków sztuki, historii i przyrody; jednakże po otrzymaniu wiadomości, że Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na własną rękę opracowało już projekt Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o opiece nad zabytkami historii i sztuki (projekt ten otrzymał moc obowiązującą jako Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 Dz. U. R. P. Nr. 29 poz. 265) ograniczył swój projekt do ochrony zabytków przyrody i przedstawił go subkomitetowi podsekcji prawa rzeczowego, który projekt jego przyjął po zasięgnięciu opinii sekcji prawa karnego i prof. administracji Kumanickiego tudzież po wprowadzeniu w nim szeregu modyfikacji.

II. Celem, o który w zamierzonej ustawie chodzi, — a cel powinien być zawsze główną dyrektywą dla kodyfikatora, — jest zachowanie dla współczesnych i dla przyszłych generacji tych twórców przyrody, które chociaż znajdują się w prawnym posiada-

niu różnych osób fizycznych lub prawnych, nie powinny być uważane za nieograniczoną własność jednostek, i owszem równocześnie powinny należeć do ogółu — do zbiorowości — do społeczeństwa — do narodu, a to ze względu na wartości, jakie przedstawiają dla piękna, dla nauki i kultury, nawet dla miłości Ojczyzny, — bo dużo tkwi miłości Ojczyzny w tym entuzjazmie i zachwycie, jakie wzbudza nieraz ojczysta przyroda. Góry, skały, lasy i wody, tworzące charakterystyczny piękny krajobraz, rośliny i zwierzęta, będące właściwościami naszych ziem lub pewnych jej okolic i nadające jej specyficzne piętno, nie mogą być przedmiotem dowolnej eksploatacji ze strony właścicieli, gdyby przez nią miała ustać lub choćby tylko być osłabiona ta tajemna mowa, jaką zabytki przyrody odzywają się do naszych serc i umysłów. Niską jest kultura narodu, który nie rozumie potrzeby ochrony takich dóbr idealnych. To co podziwiają nasi wieszczki, wpatrując się w cuda otaczającej nas przyrody, powinno być także przedmiotem ukochania przez ogół, a w następstwie i substratem ochrony prawnej. Podstawy dla konstrukcji prawnej nie braknie; określił ją dawno nieprawnik, Wiktor Hugo w pracy: „Guerre aux démolisseurs“, mówiąc o tworze przyrody, który dla wyższych celów chronić należy: „Son usage appartient au propriétaire, sa beauté à tout le monde: c'est donc dépasser son droit que le détruire“. Zdanie to wielkiego poety, romantyka, oceni należycie jurysta, który rozumie, że prawo powołane jest także do ochrony interesów idealnych. Propagatorami tej idei, chociaż w innych sferach, są przecież tak trzeźwo patrzący prawnicy, jak Thering, Piniński, Gierke, Speck, Plaisant i tylu innych.

III. Niebezpieczeństwo dla dóbr idealnych, tkwiących w przyrodzie, grozi z dwóch stron: Najprzód ze strony właścicieli i innych uprawnionych, jak użytkowców, dzierżawców i t. p., którzy czy to przez niedbalstwo, czy dla większych zysków niszczą sami lub pozwalają innym niszczyć przedmioty, które do nich należą, godzą się na zakładanie na nich i wśród nich różnych przedsięwzięć, fabryk, hoteli, oszpecających krajobrazy, obdzierają ziemię z lasów, drzew, skał, pustoszą jej faunę i t. p., a powtórze ze strony publiczności, zwłaszcza turystów, którzy

wystraszają zwierzęta, niszczą roślinność, zanieczyszczają ścieżki, drogi i miejsca odpoczynku i t. d.

Ustawa powinna otoczyć ochroną twory przyrody przeciw jednym i drugim szkodnikom. Przeciw pierwszym trzeba ograniczać wolność w wykonywaniu praw własnościowych, zwłaszcza przez różne serwituty legalne, przeciw drugim — ale i przeciw pierwszym — wprowadzić różne przepisy z sankcjami karnymi.

IV. Jednak zadanie to niezmiernie trudne; przedmioty bowiem godne ochrony niełatwo oznaczyć, a chociaż się je oznaczy, trzeba znaleźć właściwą miarę w sferze, w której ścierają się poważne i sprzeczne interesy. Wszak wszelkie ograniczenia w wykonywaniu przyrody podkopują wolność własności i tak już bardzo, może nadmiernie ścieśnioną z różnych powodów t. zw. „wyższej użyteczności“ (p. art. 99 naszej Konstytucji); a w naszej dziedzinie przecież niepodobna nawet myśleć o tem, aby każdy uszczerbek, który przez zarządzenia co do ochrony krajobrazu i przyrody właścicielom zostanie wyrządzony, mógł być przedmiotem odszkodowania. Tem więc większej trzeba ostrożności, aby nie iść zbyt daleko. Z drugiej strony t. zw. „szaleńcy ochrania-cze“, mający w swym idealizmie tak często pełną rację, żądają jaknajdalej idących ograniczeń, by to, co nam przyroda pięknego dała, utrzymane być mogło w pierwotnym obrazie, bez jakichkolwiek zmian. Publiczność, przeciwnie, domaga się, by jej uprzyściplnić piękną przyrodę przez drogi, koleje, hotele, znaki i t. p. Przemysłowcy i kupcy pragną wyzyskać siłę wody, wydobywać kamienie, wycinać lasy i powołują się na dobro Państwa, którego siły wytwórcze należy spotęgować.

Dla ilustracji tych sprzecznych prądów niech posłuży choć kilka przykładów z tak ukochanych przez wszystkich Tatr. Oto górale pragną pasać, jak pasali od tylu wieków swe owce i krowy, a nawet w większej rozciągłości, bo ich potrzeby wzrastają w miarę wzrostu ludności. Takie pasanie nadal może zniszczyć i wyjałowić pastwiska — jak się to stało np. w Jaworzynce. „Szaleńcy“ pragną, by w niczem nie zmieniać krajobrazów, by bezwzględnie ochronić florę i faunę tatrzańską, powołują się na to, że Tatry, w przeciwieństwie np. do Alp, to mały klejnot, który

w całości w swej pierwotnej urodzie utrzymywać należy. Na to odpowiadają im coraz liczniejsze rzesze początkujących turystów i szerszej publiczności, że należy uprzystępnić te piękne Tatry wszystkim; trzeba więc budować drogi, gościńce, koleje, hotele, schroniska, „ucywilizować“ Tatry, jak Szwajcarzy ucywilizowali Alpy, że piękność Tatr tylko na tem zyska, gdy przyrodę urozmaicimy śladami ludzkiej kultury. Czyż np., dodają, widok na Morskie Oko ze Świstówki nie jest piękniejszy, odkąd z niej widzimy hotel nad Morskim Okiem i prowadzącą do niego wstęgę białego gościńca, czy Świnica straciłaby na uroku, gdyby jakąś okrężną drogą przez Liljowe dojechać można do Skrajnej Turni koleją zębatą, czy Szczyrbskie Jezioro przez to mniej piękne, że można się do niego dostać koleją elektryczną? Oczywiście — mówią dalej — nie można pozwolić Schichtowi, żeby na uczęszczanej drodze przez Zawrat umieszczał tablice przedstawiające „Jelenia“ z napisem, że najlepiej myje mydło Schichta, ale czyż to cośkolwiek ubliża pięknej przyrodzie, że się perć na Zawrat widocznie farbami oznaczy i przejścia w różnych miejscach przez klamry i łańcuchy ułatwi? Czy konieczną jest rzeczą, aby nudna droga, prowadząca przez Boczań i Skupniów Uplaz do hali Gąsienicowej, była tak uciążliwa, błotnista, śliska lub kamienista, jak obecnie? Do takich głosów dodajmy jeszcze inne, dyktowane momentami czysto gospodarczemi: W graniach tatrzańskich tkwi niezmierny kapitał, który należałoby przez kamieniołomy i drogi wyzyskać, w kaskadach wód żywych marnieją niezmiernie siły, któreby mogły być spożytkowane dla wzmożenia naszego gospodarstwa społecznego i t. d. i t. d.

Przykładów chyba nie potrzeba jeszcze mnożyć dla wykazania, jak sprzeczne interesy wchodzą w grę w dziedzinie, która ma ulec kodyfikacji.

Ale przykłady te wykazują jeszcze coś innego: że niepodobna w ustawie dać przepisów określających ściśle, co ma być przedmiotem ochrony prawnej i jaką ma być jej treść. Ustawodawca powinien oznaczyć sankcje prawne, ale sytuacje faktyczne, będące ich podłożem w naszej dziedzinie, zależeć mogą jedynie od indywidualnych ustalań — i to tak dalece, że nietylko

co jest przedmiotem ochrony, ale i jaką ma być jej treść zależy musi od indywidualnego zbadania rzeczy i traktowania. Wobec tego ustawodawcy zadaniem może być, poza sankcjami prawnymi, głównie udzielenie odpowiednio określonych mandatów władzom, powołanym do baczenia na publiczny interes, by *a casu ad casum* i przedmioty ochrony i jej treść w szczegółowych dekretach oznaczały i określały.

V. Problem ochrony przyrody nie jest bynajmniej nowością: nie jest nowością w Polsce, a tem mniej w świecie cywilizowanym: Nie jest nowością w Polsce, gdyż w różnych ustawach, a zwłaszcza w lasowych, górniczych, w ustawie łowieckiej i wodnej, w ustawie uzdrowiskowej z r. 1922, w ustawach o rybołówstwie, i t. d. mieści się szereg przepisów, których celem jest ochrona przyrody. Przepisy te muszą być i nadal utrzymane w mocy, zwłaszcza, że stanowią części całości, podyktowanej względami gospodarczymi, której bez szkody nie można rozrywać. W proponowanej obecnie ustawie trzeba jednak stworzyć wielką syntezę, która nietylko da podkład ogólny dla tych różnych, po różnych ustawach mieszczących się przepisów szczegółowych, ale da nadto podstawy do wszechstronnej ochrony wszelkich zabytków przyrody, ochrony, dyktowanej względami przeważnie — choć nie wyłącznie — idealistycznymi, jako to względami utrzymania pięknych i drogich nam krajobrazów, cennych rodzajów lub jednostek fauny lub flory i t. p. — da podstawy dla ochrony, jak się nieściśle wyrażamy: „ochrony przyrody dla przyrody“.

Kolizji między ustawami szczegółowymi, wyż wspomnianymi, a ustawą projektowaną z reguły nie będzie, gdyż inne są ich podstawy i inne momenty teleologiczne, a temsamem i inne środki ochrony.

Kolizja może wystąpić tylko, gdy projektowaną ustawę porównamy z Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 o opiece nad zabytkami, (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 265), skoro Rozporządzenie to ma na celu także ochronę zabytków paleontologicznych i jaskiń (art. 1 i art. 2 L. 1 i 15 tamże). I tam prawna ochrona powstaje na podsta-

wie orzeczenia władzy państwowej i rejestracji, a instytucje do współdziałania w ochronie powołane są inne (p. art. 5 i nast.), aniżeli w projektowanej ustawie. Jednak kolizje są rzadko występują, skoro, poza jaskiniami i paleontologicznymi zabytkami, Rozporządzenie Prezydenta ma na celu jedynie zabytki historyczne, sztuki i kultury ludzkiej. Wyjątkowo powstające kolizje dadzą się usunąć na podstawie znanej paremji: *Lex posterior derogat priori*. A droga to będzie jedynie właściwa, zwłaszcza, że zabytki paleontologiczne i jaskinie są rażącym wstrętem w Rozporządzeniu z dnia 6 marca 1928. Zresztą taka derogację można i w naszej ustawie wyrazić.

Problem ochrony przyrody został w Polsce poruszony już rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 czerwca 1925 L.269 (Monitor Polski z dn. 20 czerwca 1925) „O trybie załatwienia spraw ochrony przyrody, wchodzących w zakres działania Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego“. Przepisy tego rozporządzenia mają jednak znaczenie tylko pod względem ustrojowym i formalnym, a nie wchodzą w kwestje prawno-materjalne. Rozporządzenie z r. 1925 ustanowiło mianowicie „Państwową Radę Ochrony Przyrody“, której zaczątkiem była „Państwowa Tymczasowa Komisja Ochrony Przyrody“, utworzona jeszcze w r. 1920. Stosunek naszej ustawy do tego rozporządzenia musi być ustawowo określony.

Problem ustawowej ochrony przyrody nie jest nowością i dlatego, gdyż mamy liczne wzory takiej ochrony w różnych państwach nowoczesnych. Spisu tych wzorów nie zestawiamy, gdyż uczynili to przed nami inni. Jedynie dla pierwszej orjentacji niech posłużą następujące cytaty:

Z dziedziny ustawodawczej: *Ustawa austriacka* „betreffend Massnahmen zum Schutze der Natur“ z dn. 3 lipca 1924 L. 130 Landesgesetzblatt für das Land Niederösterreich i podobna do niej ustawa *gdańska* z dn. 6 lutego 1923 *Ustawa bawarska* „Flurbereinigungsgesetz“ z dn. 2 września 1922 Nr. 40, Gesetzblatt für den Freistaat Bayern. *Ustawa pruska* wyd. 9 marca 1926 (Preussische Gesetzsammlung Nr. 11) p. 7 Feld — u. Forstpolizeigesetz. Arrêté fédéral concernant la création d'un

parc national suisse dans la Basse-Engadine — du 3 avril 1914. *Projekt saski ustawy „über Denkmal — u. Naturschutz“* z dn. 4 stycznia 1926 Nr. 1003b St. K. Zresztą o ustawodawstwie zagranicznym dokładne wiadomości z tekstem ustaw podaje wydawnictwo „Ochrona Przyrody“ w zeszytach z lat 1920 — 1927.

Z literatury: Lezius: Das Recht der Denkmalpflege in Preussen, Berlin, 1908. Conwentz: Beiträge zur Naturdenkmalpflege, zwłaszcza VII t. Berlin 1920. Martel: La question des parcs nationaux en France w Revue: La Montagne 1913. Szafer: Ochrona przyrody w Polsce w wydawnictwie: Ochrona Przyrody I. Warszawa, 1920. Pawlikowski: O celach i środkach ochrony przyrody, tamże. Sokołowski: O potrzebie zakładania rezerwatów leśnych, tamże. Szafer: Plan utworzenia rezerwatu leśnego w Puszczy Białowieskiej, Sylwan t. 38 (1920). Goetel: Parki narodowe na pograniczu polsko-czechosłowackiem „Wierchy“ 1923. Benis: Ochrona krajobrazu we Włoszech a prawo własności 1926. Pawlikowski: O prawie ochrony przyrody w wydawnictwie „Ochrona Przyrody“ 1926 (rzecz bardzo instryktywna). Szafer: Sprawozdanie (Nr. 9) z działalności Państwowej Rady Ochrony Przyrody w roku 1926 i 1927. Goetel: Parki narodowe w Ameryce i Polsce 1917. Goetel: Projet d'accord entre la Pologne et la Tchecoslovaquie au sujet du parc national dans les Monts Tatras w Bulletin de l'Institut International de Coopération Intellectuelle XII. 1927. Szafer: Ochrona przyrody, 1927. Dziełko to, obejmujące 76 str., doskonale wprowadza w przedmiot i podaje dokładny przegląd literatury tak polskiej jak zagranicznej.

Kto zaznajomi się z ustawodawstwem zagranicznym, przyjdzie do przekonania, że ustawodawca polski może z wzorów obcych czerpać duże nauki, ale ich naśladować bez istotnych zmian nie powinien.

Uwagi do kilku artykułów.

Do art. 4.

W b. dzielnicy rosyjskiej tryb incydentalny będzie stosowany jako tryb postępowania w sprawach niespornych.

Do art. 7.

Powierzenie prowadzenia rejestru centralnego delegatowi Ministra oraz wstawienie odpowiednich pozycji do budżetu należy do wykonania ustawy.

Do art. 9.

Podstawą konstytucyjną rozporządzenia Rady Ministrów, przez które postanawia się utworzenie Parku Narodowego, jest art. 3 ust. 5-ty Konstytucji.

Przez powołanie się na art. 1 i 2, art. 9 wyklucza możliwość wywłaszczenia nieruchomości w drodze rozporządzenia Rady Ministrów. Możliwem byłoby ono tylko wtedy, gdyby zachodziły wyjątkowe warunki, przewidziane art. 19, i w sposób art. 19, 20 i 34 przewidziany.

Przepis art. 9 będzie stosowany i wtedy, gdy Park Narodowy obejmie domeny państwowe, jakkolwiek rozporządzenie Rady Ministrów będzie w tym przypadku miało mniejszą wagę.

Ponieważ przez rozporządzenie Rady Ministrów powstają służebności legalne, więc wpis ich do ksiąg grunтовых jest w zasadzie zupełnie zbyteczny. Mimo to ze względu na doniosłość obciążeń i potrzebę wskazywania na nie uwagi osób trzecich, chcących nabywać nieruchomości, do Parku Narodowego należące, może być w danych warunkach rzeczą wskazaną, żeby w księgach grunтовых dla ewidencji uskuteczniiano wpisy. Tem tłumaczy się przepis, zawarty w ustępie 2-gim art. 9-go.

Do art. 12.

Art. 12 nie mówi nic o środkach prawnych. Wobec tego możliwość i warunki odwołania stron interesowanych przeciw zarządzeniom tymczasowym oceniać należy według ogólnych przepisów o postępowaniu w sprawach administracyjnych.

Do art. 13 — 16.

W artykułach tych utrzymano z niewielkimi odchyleniami przepisy organizacyjne, wprowadzone rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 10 czerwca 1925 o trybie załatwiania spraw ochrony przyrody, ogłoszone w Monitorze Polskim Nr. 141, poz. 269.

Odchyleniami ważniejszymi są jedynie: 1) wprowadzenie konserwatorów do urzędów — a to na wzór Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 o opiece nad zabytkami (Dz. U. R. P. Nr. 29 poz. 265), przyczem wychodzi się z założenia, że w zasadzie konserwatorowie będą ustanowieni w każdym województwie; 2) utworzenie osobnego Funduszu Ochrony Przyrody, posiadającego osobowość prawną.

Do art. 18.

„Innymi funduszami“, o których mówi art. 18 w ustępie 1-ym mogą być, zwłaszcza fundusze, które gminy przeznaczają na cele ochrony przyrody w ogólności, lub w poszczególnych przypadkach.

W ustępie 5-ym art. 18, w zdaniu ostatniem, przyznano prawo żądania wykupienia nieruchomości w trybie wywłaszczenia także osobie, któraby nie miała prawa do odszkodowania w myśl ustępu 1-go. Chodzi tu o przypadki, które niech unaocznimy następujący przykład: A kupił od B nieruchomość i zapłacił za nią znaczną sumę, gdyż chce eksploatować pokłady marmuru, w niej się znajdujące, a dotychczas wcale nie wyzyskane. Po nabyciu gruntu przez A, wychodzi zakaz założenia kamieniołomu. A niema prawa do odszkodowania, gdyż dotychczas nie nastąpiła „zmiana w dotychczasowym sposobie użytkowania nieruchomości“. Ale ponieważ nie może skorzystać z gruntu przez intratne założenie kamieniołomu, będzie mógł żądać wykupienia gruntu przez Państwo, trybem dla wywłaszczenia przepisany.

Do art. 23.

W ustępach 2 — 5 art. 23 projekt ustawy wprowadza możliwość wykupienia przez Skarb Państwa (do dwóch miesięcy) nieruchomości alienowanej.

Projektodawcy uważają tę drogę za właściwszą, aniżeli prawo pierwokupu, wprowadzone w art. 20-ym Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 6 marca 1928 (Dz. U. R. P. Nr. 29, poz. 265)—a to z dwóch powodów: 1) dlatego, że prawo pierwokupu jest instytucją unormowaną tylko w k. c. austriackim i niemieckim, 2) że, jak doświadczenie wykazało—instytucja ta prowadzi do nadużyć polegających na przedstawianiu fikcyjnych kupców, ofiarowujących pozornie bardzo korzystne warunki — co nie jest rzeczą możliwą przy prawie wykupienia nieruchomości alienowanej stanowczo, chociaż pod warunkiem rozwiązującym.

Nie można też zarzucić, że instytucja wykupienia byłaby wywłaszczeniem nabywcy, skoro nabywca stosownie do przepisu ustawy wiedział z góry, że nabywa nieruchomość warunkowo, t. j. pod warunkiem, że Skarb Państwa nie zechce jej wykupić do dwóch miesięcy.

Do art. 27.

Podobne przepisy znane są w powszechnem postępowaniu administracyjnem.

Do art. 28.

Prokuratorja Generalna może występować w myśl tego artykułu albo jako organ działający wprost w obronie interesu publicznego (np. gdy żąda przywrócenia do pierwotnego stanu), albo jako reprezentantka osoby prawnej, którą jest w danym razie Fundusz Ochrony Przyrody (np. gdy chodzi o zapłatę na rzecz Funduszu sumy zadośćuczynienia). Przy pierwszej alternatywie skarga będzie miała poniekąd charakter

skargi publicznej, jakkolwiek do wniesienia jej nie będzie uprawniony każdy obywatel, ale tylko Prokuratorja Generalna. Spór taki jest pewnem novum, dla jego prowadzenia ustanawia się właściwość sądów okręgowych, gdyż w nich ma brać udział Prokuratorja Generalna.

Do art. 31.

Np. przepis art. 337 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 lutego 1928 o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 202), naogół może być i nadal stosowany jednak z jednym wyjątkiem, mianowicie: wojewoda przez wydanie zarządzenia z art. 2 projektowanej ustawy będzie mógł zapobiec wzniesieniu budowli oszpecającej krajobraz, choćby nie można było znaleźć innego miejsca odpowiedniego dla zamierzonej budowli — coby nie było możliwe wobec art. 337.

Do art. 34.

Tekst tego przepisu zgodny jest z art. 171 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 (Dziennik Ustaw Nr. 23, poz. 202) o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli, a słowa: „i śląskiem“ (scil. województwie) wypadnie pozostawić w projekcie tylko w wypadku, gdyby ustawa obowiązywać miała na całym obszarze Rzeczypospolitej, a więc bez wyłączenia województwa śląskiego.

„Komisja Kodyfikacyjna“ ukazuje się zeszytami w miarę nagromadzonego materiału. Cenę pojedynczego zeszytu oznacza się w stosunku do liczby arkuszy.

Ogólnego zbioru Nr. 38.

Wydawnictwo urzędowe Komisji Kodyfikacyjnej.

Tłoczono w Zakł. Graf. Prac. Druk., Sp. z o. o., Nowy Świat 54. Tel. 15-56.

Druk ukończono dnia 11 stycznia 1929 r.